

UTKAST

REVIDERAD

BIBLIOTEKSPLAN FÖR EKERÖ KOMMUN

2015-2018

Innehåll

INLEDNING.....	3
SYFTE.....	3
BIBLIOTEKSVERKSAMHETENS UPPDRAG.....	4
BIBLIOTEK I EKERÖ IDAG.....	5
DÄRFÖR EN BIBLIOTEKSPLAN.....	6
1. Det demokratiska uppdraget.....	6
2. Ekeröborna blir fler.....	6
3. Digitalisering ger ökat deltagande.....	6
4. Skolbibliotekens ställning förstärks.....	7
5. Läsvanor.....	7
6. Kreativa tillgängliga mötesplatser.....	8
INRIKTNING FRAMTIDA BIBLIOTEKSVERKSAMHET.....	9
Mötesplatser för många (Plats för möten).....	9
Tillgängliga bibliotek.....	9
Läsfrämjande åtgärder genom skapande och kreativitet.....	10
Stimulerande kreativa processer i skolan.....	10
Samverkan och delaktighet.....	11
Genomförande och uppföljning.....	11
Bilagor:.....	12

"Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov".. "Kommuner och landsting ska anta planer för biblioteksverksamheterna."
Bibliotekslag (2013:801)

Inledning

Biblioteken har ett lagstiftat uppdrag att främja den demokratiska utvecklingen i samhället. I detta ingår att garantera tillgång till information, stimulera kulturell mångfald och utveckling, kontakter med andra kulturer samt att stödja självstudier såväl som formell utbildning.

Biblioteken är till för alla, ung som gammal, och är en av de viktigaste mötesplatserna för invånarna. Förutom boklån och informationssökning är föredrag, av både författare och andra, välbesökta och lockar till berättande.

Genom att stödja människors lärande och individuella behov av information och kultur bidrar biblioteken i kommunen aktivt till lokal utveckling och tillväxt. Biblioteken spelar också en viktig roll för integrationsprocessen i lokalsamhället genom att stärka arbetet med språkutveckling, mångspråkighet och erbjuda en attraktiv mötesplats.

Enligt bibliotekslagen ska kommunerna anta planer för biblioteksverksamheten. Biblioteksplanen ska tillsammans med nationella styrdokument som bibliotekslag, skollag, läroplaner, samt barnkonventionen och övriga lokala planer ge stöd åt biblioteksverksamhetens aktiviteter och utveckling.

Biblioteksplanen ligger som grund för kultur- och fritidsnämndens och barn- och utbildningsnämndens verksamhetsplaner. I verksamhetsplanerna formuleras delmål, och strategier för olika insatser. Uppföljning görs regelbundet i delårs- och årsredovisningar.

Syfte

Planens syfte är att visa på biblioteksverksamhetens inriktning, omfattning och samverkan, skapa beredskap för framtida behov och stimulera till utveckling. Ekerö kommuns biblioteksplan är ett styrdokument som anger riktningen för bibliotekens utveckling under perioden 2015-2018.

Biblioteksverksamhetens uppdrag

Kulturnämnden antog 2003 inriktningsmål för biblioteket som anger ett antal värden som ligger till grund för biblioteksverksamheten i kommunen. (bil 3)

Biblioteket ska väcka lust, nyfikenhet, främja personlig utveckling och ge möjlighet till bildning och meningsfull fritidssysselsättning.

Alla besökare ska känna sig välkomna till ett bibliotek som har en inbjudande atmosfär och estetiskt tilltalande miljö.

Biblioteket ska främja social samvaro och möten mellan människor.

Biblioteket skall erbjuda lokal förankring och möjligheter till delaktighet i samhälls- och föreningsliv.

Bibliotek i Ekerö idag

Biblioteksverksamhet finns i Biblioteket i Ekerö centrum, Barnens eget bibliotek i Stenhamra och Vikingabibliotek i Hovgårdens café på Adelsö. Skolbibliotek finns på samtliga skolor i kommunen.

Folkbiblioteken inom Ekerö Bibliotek erbjuder litteratur, information och kulturupplevelser genom sina samlingar, tillgång till Internet, trivsamma lokaler samt hjälp och service utförd av utbildad bibliotekspersonal till sina besökare. Digitala tjänster utvecklas, liksom även olika samarbeten med andra aktörer i samhället. Uppsökande verksamhet finns t.ex. i form av ”Boken kommer” för synskadade, långvarigt sjuka, rörelsehindrade eller för personer som av andra skäl inte kan komma till biblioteket och själv låna böcker.

Den traditionella form som biblioteket erbjuder sitt utbud kompletteras av biblioteksverksamhet på Internet. Såväl samlingar och informationsutbud som kulturupplevelser och gemenskap erbjuds via ett webbibliotek, liksom den personliga service som bibliotekarien ger. En avgörande skillnad är dock tillgängligheten, som i och med webbiblioteket påtagligt kan utsträckas.

Skolbiblioteken i Ekerö är organisatoriskt samordnade med folkbiblioteken i den sammanhållna biblioteksorganisationen. Det finns bemannade skolbibliotek i samtliga kommunens skolor.

Därför en biblioteksplan

1. Det demokratiska uppdraget

I den nya bibliotekslagen betonas uppdraget att främja den demokratiska utvecklingen i samhället. En demokratisk utveckling förutsätter tolerans och respekt för den enskilda individen, människors olikhet och originalitet samt lika värde. I alliansens plattform lyfts frågan om vikten av ett mångkulturellt samhälle fritt från rasism och främlingsfientlighet fram.

Biblioteken spelar en betydelsefull roll för integrationen i samhället. Biblioteket är den primära platsen där nyanlända invandrare kan skaffa sig kunskaper om det svenska samhället och lära det svenska språket men även behålla sitt språk genom ett stort utbud av media av olika slag. Efter hand som man kommer in i samhället tar man också aktivt del av det stora utbudet av medier, information, kulturaktiviteter och får tillgång till kontaktnät. Biblioteket ska därför ägna särskild uppmärksamhet åt personer som har annat modersmål än svenska.

2. Ekeröborna blir fler

Ekerö kommun växer! Totalt beräknas kommunen till nära 30 000 invånare år 2020. De närmaste åren kommer kommunens bägge tätorter, Ekerö centrum och Stenhamra att genomgå stora förändringar med förtätningar av bebyggelse och ökat serviceutbud. Nära en fjärdedel av invånarna är barn och ungdomar. Ungdomsgruppen ställer andra krav på biblioteket som kräver ett flexibelt förhållningssätt och samverkan med fritidsgården, kulturskolan och andra ungdoms- och kulturaktörer.

Den unga befolkningen i kommunen, kommunens geografiska utbredning samt det faktum att nästan 70 % av den förvärvsarbetande befolkningen pendlar till arbetsplatser utanför kommunen gör att satsning på barn och ungdom samt tillgänglighetsfrågor är centrala för biblioteksverksamheten i kommunen. För att biblioteket ska spela en roll i människors vardag i framtiden måste biblioteket präglas av delaktighet och medskapare.

3. Digitalisering ger ökat deltagande

Internet och den tekniska utvecklingen har inneburit helt nya möjligheter till medskapande och deltagande i form av lärande, kreativt skapande, aktivt medborgarskap och demokrati. Däremot har kraven på den enskilde individens förmåga att kunna navigera i informationssamhället och bli informationskompetent ökat i takt med informationsmängdens kraftiga tillväxt.

Enligt Stiftelsen .SE:s årliga undersökning Svenskarna och Internet ökar ständigt andelen svenskar som använder Internet, men visar samtidigt att ca 1,33 miljoner svenskar fortfarande står utanför den webbaserade världen. Dessutom varierar kunskaper och förståelse för mediets möjligheter bland de svenskar som använder

Internet. Stora grupper är vana, aktiva och engagerade användare, medan andra är försiktiga och okunniga. Att vara informationskompetent handlar om att kritiskt kunna granska och värdera information samt inneha en förmåga att navigera och välja i informationsöverflödet. Dessa färdigheter kan ses som förutsättningar för ett fullvärdigt medborgarskap i informationssamhället. Bibliotekspersonalens kompetens och roll blir att navigera, systematisera och bedöma informationskällor och i en högre utsträckning fungera som handledare för besökare i behov av information.

I och med Internets världsomspännande möjligheter är ett webb bibliotek tillgängligt från alla platser där man kan koppla upp sig på Internet, i praktiken hela världen.

4. Skolbibliotekens ställning förstärks

Kreativa processer gör skolarbetet roligt och skolbiblioteken är en arena för elevens inflytande över sitt lärande.

Skolbiblioteken och Kultur i skolan har fått en förstärkt plats i de statliga styrdokumenterna som innebär att kommunen behöver säkra arbetsätten inom dessa områden. Skolbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bland annat genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska. Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska lösas. Anordnandet av skolbibliotek kan alltså se olika ut utifrån varje skolas eller elevernas olika behov och förutsättningar.

Även om kommunen är långt framme, i och med att alla skolor har skolbibliotek, kommer den fortsatta bemanningen och överenskommelser mellan skolan och biblioteket, om vilken roll biblioteken ska spela i respektive skola, behöva klarläggas.

I skolbibliotekens uppgifter ingår bl a att träna eleverna att bli informationskompetenta. Det handlar om att kritiskt kunna granska och värdera information samt inneha en förmåga att navigera och välja i informationsöverflödet. Skolbibliotekarier är experter på att guida elever och lärare i hur man ställer bra frågor, snarare än att leverera färdiga svar - en kompetens som bara blir viktigare.

5. Läsvanor

Förmågan att läsa och att förstå en text har minskat hos svenska barn och unga. För 10 år sedan läste 70 procent av småbarnsföräldrarna dagligen högt för sina barn. Nu är motsvarande siffra nere i 35 procent, enligt en undersökning från Läsrörelsen och Junibacken.

De flesta forskare är överens om att högläsning hjälper till att bygga upp barnets ordförråd, ger en språklig medvetenhet och ökar chanserna för att barnet själv ska bli en bokläsare.

I barn och utbildningsnämndens uppföljning konstateras att pojkar har försämrade skolresultat och uppdraget är att utjämna skillnaden mellan pojkars och flickors betyg och måluppfyllelse. En viktig del i detta är läsförståelsen.

Enligt Kultur- och fritidsnämndens undersökning om ungas fritidsaktiviteter i kommunen (2012) framgår att läsning är den fritidsaktivitet som utövas i näst högst utsträckning, efter motionerande. Det finns dock påtagliga skillnader både mellan könen och mellan kommundelarna. Av flickorna läser 78 % ofta och 63 % av pojkarna.

Läsfrämjande åtgärder innebär ett fokus på läsbegreppet i sig. Dvs ett sätt att tillgodogöra sig information på olika sätt och jämföra olika typer av lästning så man får ett sammanhang.

6. Kreativa tillgängliga mötesplatser

Folkbibliotek är en av de få institutioner i vårt samhälle som är öppna utan kostnad för dem som bor här eller besöker kommunen. Biblioteket erbjuder en mötesplats för alla, där besökaren ska kunna vara sig själv. Barnaktiviteter, föredrag och utställningar lockar också breda grupper till biblioteket.

Alla människor har rätt att ta del av kulturlivet – och ska kunna göra det utifrån sina egna önskemål och möjligheter i olika skeden av livet. Det här är något som framhålls i både de kulturpolitiska målen, barnkonventionen och i den av Sverige ratificerade FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Allas rätt att ta del av kulturutbudet innebär att lokaler med biblioteks- och kulturverksamhet måste anpassas till dessa grupper.

Att forma nya bostadsområden och ge samband mellan olika delar som gör området till ett levande och attraktivt centrum inbegriper platser för samling, aktivitet och upplevelser. I det utbyggda Ekerö centrum och Stenhamra blir det en viktig uppgift för biblioteksverksamheten att kunna erbjuda service som är anpassad till befolkningens behov. Kultur är en strategisk resurs i kommunen och biblioteken är en av de viktigaste platserna för möten mellan människor, upplevelser, informationsinhämtning och en del i det aktiva arbetet att göra Ekerö till en kulturkommun.

Ombyggnad av bibliotekslokalen och kulturhuset i Ekerö centrum för ett mer fysiskt tillgängligt och attraktivt bibliotek och kulturhus ställer också krav på att det är öppet när människor är lediga.

I Stenhamra planeras omdaning av Stenhamra centrum med bostäder och nya lokaler för fritids- och kulturverksamhet. I det sammanhanget blir det viktigt att se hur Barnens Eget Bibliotek kan samverka med övrig kommunal service och erbjuda en mötesplats för föreningar och övriga kommuninvånare.

Kommunens utbredning och tillgänglighet till bibliotekstjänster i kombination med stressade nutidsmänniskor gör att nya lösningar för biblioteksservice ständigt måste sökas och prövas. Det kan vara profilbibliotek i kommunens ytterområden, mobila enheter liksom en boken kommer till förskolor, fritidsgårdar, gruppboenden, äldre, bostadsområden, badstränder etc.

Inriktning framtida biblioteksverksamhet

Ekerö bibliotek ska fortsätta utvecklas till attraktiva mötesplatser för alla invånare med aktuell litteratur, lättillgänglig information, tidsenlig service, intressanta kulturarrangemang och föredrag och vara en plats där många olika grupper möts.

Utifrån målen och kommunens utveckling fokuserar biblioteksplanen på fem fokusområden för att skapa beredskap för framtida behov och stimulera till utveckling.

Mötesplatser för många (Plats för möten)

Kulturhuset i det utvidgade Ekerö centrum är en självklar central plats för olika kulturella uttryck. Olika konstarter och kulturella uttryck samverkar med biblioteket i Ekerö centrum som en viktig motor i denna utveckling.

I den pågående planeringen av Stenhamra centrum samverkar Barnens Eget Bibliotek med övrig kommunal service och erbjuder en kreativ mötesplats för föreningar och kommuninvånare.

Biblioteken möjliggör gränsöverskridande och oväntade möten genom att skapa aktiviteter som är nydanande och som inkluderar och integrerar olika grupper.

Bibliotekets folkbildningsuppdrag innebär olika demokratiska processer som debatter, utställningar, föredrag och dialoger.

Tillgängliga bibliotek

Biblioteken är öppna när Ekeröborna är lediga och ska succesivt öka sina öppettider och erbjuda snabba, smarta och tillgängliga tjänster.

Prioriterade grupper är barn, nyanlända och människor med funktionshinder som erbjuds ett utbud som är relevant, attraktivt och tillgängligt. Biblioteket har att ta fram en plan för att underlätta för funktionshindrade att ta del av bibliotekets tjänster.

Biblioteket arbetar aktivt med att öka medborgarnas digitala delaktighet och för att varje medborgare skall ha möjlighet att kunna utveckla sin informationskompetens.

Ekerö Bibliotek som webbibliotek ökar tillgängligheten, möjligheten till kommunikation och interaktivitet. Ekerö webbibliotek utvecklas och ger tillgång till arkiv- och lokalhistoriskt material och bilddatabaser.

Läsfrämjande åtgärder genom skapande och kreativitet

Barn och ungdomar är en prioriterad grupp och biblioteket stimulerar till läslust både genom olika aktiviteter, samarbetsformer och genom bibliotekets utformning och utbud samt möter barn och ungdomar på nya platser och genom nya kanaler.

Barnens eget bibliotek i Stenhamra har en tydlig och synlig profil som, på ett lustfyllt sätt, bidrar till läsfrämjande åtgärder och kommuniceras till barn och barnfamiljer i hela kommunen. Den långsiktiga utvecklingen innebär att biblioteket är framstående nationellt inom barnkulturområdet.

Stimulerande kreativa processer i skolan

Skolbiblioteket är en resurs för skolans och elevens lärande och kunskapsprocesser, informationskompetens och samtidigt en öppen och stimulerande plats för kreativitet och kulturupplevelser. En plats där kultur och lärande förstärker varandra och främjar lärandet.

Skolbiblioteken är en plats där eleven ges tillfälle att smälta samman sina fritidsintressen och sitt skolarbete och där eleverna är delaktiga i skapandet av den dagliga verksamheten. En plats för elever med möjlighet att få utlopp för sin nyfikenhet på livet och världen och kan arbeta med sitt eget skapande utan att bli bedömd. Kunskap som i sin tur kan stimulera skolarbetet..

Skolbiblioteken ska fokusera på:

- 1. Läsfrämjande åtgärder*
- 2. Informationskompetens*
- 3. Vara en kulturell mötesplats*

Skolbibliotekens arbete ingår i skolans uppdrag och skolbiblioteksorganisationen, som är en del av Ekerö bibliotek, kvalitetssäkras så att alla elever i Ekerös skolor har samma möjligheter och tillgång till skolbibliotekets tjänster och bibliotekskompetens. Utifrån varje skolas eller elevs olika behov och förutsättningar finns en överenskommelse mellan skolbiblioteksorganisationen och skolan om anordnad i respektive skola.

Samverkan och delaktighet

Besökarna på biblioteken upplever en tidsenlig service och stimulerande miljöer. Det finns en kunskap och förståelse för på vilket sätt utbudet bör utvecklas för att kunna möta behov och önskemål hos den som ännu inte är besökare på biblioteket.

Det finns ett lyhört och flexibelt förhållningssätt till ungdomars behov och önskemål i samverkan med fritidsgården, kulturskolan och andra ungdoms- och kulturaktörer.

Medborgarnas synpunkter på och delaktighet i biblioteksverksamheten utvecklas genom Enkäter, Fokusgrupper och olika typer av intervjuer och dialoger.

Med hjälp av nya kanaler utökas nätverket av samarbetspartners för att fler människor ska få kännedom om och tillgång till bibliotekets tjänster

Genomförande och uppföljning

Folk- och skolbiblioteksverksamheten styrs dels av kultur – och fritidsnämnden dels av barn- och utbildningsnämnden genom mål, avtal och överenskommelser. I nämndernas årligen reviderade verksamhetsplaner anges de utvecklingsområden som är aktuella under det kommande året med konkretiseringar och tidsbestämda mål. På samma sätt tar verksamheten i sin verksamhetsplan upp åtgärder det kommande året. I den årliga verksamhetsuppföljningen redovisas resultat av dessa åtgärder.

För kvalitetsuppföljning och utveckling av arbetssätt och möjlighet till reflektion av verksamheten genomförs olika typer av kollegiala observationer samt kund- och medborgarenkäter.

Bilagor:

Styrdokument

Bibliotekslag

Bibliotekslagen anger att varje kommun ska ha ett folkbibliotek, (Bil 1). Lagen reviderades 2013 och förutom bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och deras roll för kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning lyfts även deras betydelse för att främja litteraturens ställning här fram. Ett grundläggande kvalitetskrav införs när det gäller folkbibliotekens utbud av medier och tjänster: det ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Folkbiblioteken får också i uppdrag att ägna *särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.*

Skollag

Enligt skollagen spelar Skolbiblioteken en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen. Krav på att alla elever, både i offentliga och fristående skolor, ska ha tillgång till skolbibliotek regleras i både skollag och bibliotekslag.

Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska lösas. Anordnandet kan vara flexibelt och skapas utifrån varje skolas eller elevernas olika behov och förutsättningar.

Internationella dokument

Förutom bibliotekslagen finns flera övergripande dokument som utformning av biblioteksverksamhet bör ta hänsyn till. Det är *FNs konvention om barnets rättigheter* (bil 2) som innefattar frihet för barn att söka, motta och sprida information och tankar av alla slag. *Unescos folkbiblioteksmanifest* som stadgar att "Folkbiblioteket som lokalt kunskapscentrum utgör en grundförutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och en kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället." Unescos skolbiblioteksmanifest slår fast att "Skolbiblioteket är en del i utbildningsväsendet. Skolbiblioteket spelar en viktig roll för utbildning och kultur, för att främja läs- och skrivkunnigheten och förmågan att söka information."

UNESCO har antagit ett manifest som betonar vikten av informationskompetens som kärnan i det livslånga lärandet och har en central roll i informationsamhället.

Kommunala

De övergripande kommunala styrdokumenterna består av kommunens övergripande mål, kulturstrategin och de ungdomspolitiska målen.

Av kommunens 7 övergripande mål är det framförallt målen om Ekerös skolor som en av de tio bästa i landet som biblioteksverksamheten har att beakta.

Barns läsförmåga, tillgång till litteratur och nyfikenhet på böcker och annan media är en av grundbultarna i barns inläring. Här har inte bara skolbiblioteken utan även biblioteket i Ekerö centrum och inte minst Barnens Eget Bibliotek i Stenhamra en mycket viktig roll för att stödja målet om skolan.

Kulturstrategi

Inriktningen i kulturstrategin är att kultur har betydelse för alla människor inom de flesta samhällsområden och därför är det viktigt att kultur integreras i alla kommunens nämnder och styrelser. Inspiration och glädje, Mötesplatser, Kulturarvet och Samverkan är ledorden i kulturstrategin.

Ungdomspolitiska mål

Kommunfullmäktiges övergripande mål om ungdomspolitik påverkar biblioteksområdet i så måtto att verksamhet riktade till ungdomar innebär ett stort mått av inflytande och möjligheter till egna initiativ. Här är också samverkan med andra kommunala enheter, organisationer och föreningsliv viktig.